

Meslek Seçerken Dikkat Edilmesi Gerekenler Öğretmen Bülteni

*BAŞARIYA GİDEN YOLDA
MESLEK SEÇİMİ*

MESLEK NEDİR?

İNSAN YAŞAMINDA MESLEK SEÇİMİ VE KARIYER GELİŞİMİNİN ANLAM VE ÖNEMİ

Eğitim, bireyin tüm olarak gelişmesi ve yaşamındaki bütün rollerini en iyi şekilde yerine getirmesi için gerekli olan nitelikleri kazan- dırmaya yönelik bir süreçtir. Bu süreç içinde birey yaşamdaki 3 farklı konumu açısından ele alınıp yetiştirilmeye çalışılır:

Birey olarak insan

Sosyal bir varlık olarak insan

Meslek elemanı olarak insan

Toplum yaşamında hepimiz bir meslek sahibi olma, bir iş yapma ve etkin olma ihtiyacı içindeyiz. Çünkü insan ile yaşam arasındaki en kuvvetli bağ, “iş” tir. Freud’a göre, “iş bireyin gerçekte bağlantısıdır. Bir meslek edinmenin temelinde para kazanarak fizyolojik ihtiyaçları karşılamanın dışında sosyal ve psikolojik ihtiyaçların doyumu da söz konusudur.

Büyük ruh hekimi bunu şöyle dile getirir:” Sağlıklı insan sevebilen ve çalışabilen kişidir”.

Tarih boyunca işin anlamı değişse de yaşam içindeki önemli yeri ve bireyin yaşamını etkileme gücü değişmemiştir. Bireyin yaptığı iş ve meslek onun kimliğini oluşturan ve onu tanımlayan en önemli öğedir. Çünkü yaptığımız iş, yaşamdaki diğer rollerimizi ve yaşam içindeki tüm konumumuzu etkiler ve yaptığımız iş, düşüncelerimize ve yaşamımıza belli bir biçim verir.” Nasıl bir ortamda çalışacağız, kimlerle ilişki kuracağız, nasıl bir yaşam tarzımız olacak” gibi soruların yanıtları işimizle bağlantılıdır.

Ülkelerin kalkınmasında bireylere, üretken ve gelişmeye açık nitelikleri kazan- dırmaya amaçlayan çağdaş eğitim anlayışı, bireyin kendi potansiyelini maksimum düzeyde ortaya koyabileceği en uygun mesleki seçimler yapması ve kariyer gelişimini sürdürmesine önem verir. İşte eğitim sürecinde bireye yapılan hizmetler “Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı” kapsamında yer alır.

Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri- nin çıkış noktasını ve bu alanın gelişiminin temel taşlarını oluşturur. Böyle olması da bir bakıma doğaldır, çünkü bireyin yaşam içindeki konumunun, kendini ve yaşamını anlamlandırması büyük ölçüde mesleği ve işiyle biçimlenir.

Meslek; bireye geçimini nasıl sağladığını, ne iş yaptığını, ne kadar kazandığını nasıl bir çevrede yaşadığını, kimlerle ilişki kurduğunu gösteren

- Kişilik özelliklerine uygun iş, uğraş ve faaliyetlerden oluşan
- Resmen tanınmış, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan
- Bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, grup ve üyelikle aidiyet sağlayan bir kavramdır.

MESLEKİ REHBERLİK NEDİR?

MESLEK SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR NELERDİR?

Birçok birey için meslek, maddi bir güvence sağlamakla birlikte bireyin kendi ilgi ve yeteneklerini kullanarak kendini geliştirebileceği ve doyum sağlayabileceği bir alanı ifade eder.

Bireylerin çeşitli meslekleri tanımaları, kendi niteliklerine uygun meslekleri seçmele- ri, seçtikleri mesleğe hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri konusunda yapı- lan yardımlara mesleki rehberlik denir. Bireyin kendi ilgi ve yeteneklerini tanıması, kendi mesleki seçimlerini etkileyecek çevresel fırsatlar ve meslekler dünyasından ha- berdar olması, bilinçli tercihler yapması seçtiği meslekte başarılı olması için yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir.

Özetle;

- Bu süreç içerisinde bireyin geleceğini planlaması ve iş bulması konusunda alacağı kararlara yardım etmek önemlidir. Ancak mesleki rehberlik hizmetlerinde bireyin ala- cağı kararlara bire bir müdahale söz konusu değildir. Sadece bireyin alacağı kararları kendi kendine almasına yardım esastır.

Mesleki Rehberliğin Amaçları

- Öğrencilerin meslek hakkında doğru ve gerçekçi bilgiler edinmelerine yardımcı olma
- Öğrencilere kendi kişisel değer, ilgi ve yeteneklerini keşfedip anlayabilecekleri yaşantılar sunma
- Kendi değer ve yeteneklerinin toplum gözündeki değerini anlamasına yardımcı olma
- Seçilmesi düşünülen mesleğin gerçek sınırlarını tanımasına yardımcı olma
- Gençlerin farklı türdeki meslekler hakkında detaylı bilgiler edinmesine yardımcı olma
- Meslekleri eleştirel bir biçimde değerlendirmelerine yardımcı olma
- Mesleki karar aşamasında uzmandan yardım alabilmesi için gerekli inisiyatifi kazandırma
- İş ortamı içerisindeki yerini anlamasına yardımcı olma
- Farklı alanlarda yetersizliği bulunanların iş yaşamına uyum sağlamalarına yardımcı olma

Mesleğe yöneltme faaliyetlerinde hem bireyin, hem de işin tüm özellikleri incelenip, ikisi arasında ortak noktalar tespit edilerek bireyin kendine uygun bir meslek seçmesine yardım edilmelidir.

Meslek seçimi gelişimsel bir süreç içerisinde çocukluktan yaşamın sonuna kadar devam eder. **Mesleki gelişim**, mesleğe yönelme ile ilgili düşünceler, meslek seçimi, mesleğe giriş, mesleğe uyum, meslekte ilerleme, emeklilik ve sonrası gibi bireyin yaşamının büyük bir kısmını kapsamaktadır.

DOĞRU MESLEK SEÇİMİ İÇİN GEREKLİ BASAMAKLAR

1. BASAMAK: BİREYİN KENDİNİ TANIMASI

Kişinin; yeteneklerini, becerilerini, ilgilerini, değerlerini, kaynaklarını, sınırlılıklarını, ihtiyaçların içerecek şekilde kendisiyle ilgili net bir anlayışa sahip olmasıdır.

***YETENEK:** Genel anlamda çeşitli alanlarda sergilenebilen performans kapasitesi anlamına geldiği gibi aynı zamanda öğrenme gücü veya bir iş görev ya da faaliyeti diğer insanlara göre daha başarılı ve daha hızlı bir şekilde yapabilme yetisi olarak tanımlanabilir.

Bireyin İlgi Ve Yeteneklerinin Belirlenmesinde İse;

Anketler
İlgi envanterleri
Kişilik envanterleri
Yetenek testleri kullanılır.

ABD istihdam kurumu tarafından 1949 yılında geliştirilen o yıllardan bu yana sürekli üzerinde çalışılan Türkiye İş Kurumu tarafından da adaptasyonu yapılan Genel Yetenek Test Bataryasında şu yetenek alanları bulunmaktadır:

1. **Zeka:** Genel öğrenme becerisi.

2. **Sözel Yetenek:** Okuduğu bir metni anlama ve bir düşünceyi sözcüklerle etkili bir şekilde anlatılma yeteneği.

3. **Sayısal Yetenek:** Aritmetik hesaplamaları hızlı ve doğru şekilde yapabilme.

4. **Uzay ve Mekan İlişkileri Yeteneği:** Cisimlerin uzaydaki biçimlerini algılama, iki ve üç boyutlu olarak görebilme, geometrik şekilleri farklı açılardan baktığında anlama yeteneği

5. **Şekil Algısı Yeteneği:** Bir cisim, resim veya grafik üzerindeki ayrıntıları algılama veya birbirine oldukça benzeyen iki görseli karşılaştırabilme.

6. **Büro işleri yeteneği:** Yazılı bir metinde ya da tablodaki detayları algılayabilme, iki metin arasındaki farklılıkları görebilme.

7. **Motor koordinasyon:** Göz ile eli veya göz ile parmakları hızlı doğru ve koordineli bir biçimde hareket ettirebilme.

8. **Parmak becerisi:** Küçük cisimleri parmakla hızlı, doğru ve istenen yöne hareket ettirebilme veya istenen yere koyabilme yeteneği.

9. **El becerisi:** Elleri çabuk ve ustalıkla kullanabilme yeteneği.

****İlgi:** Belli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinlemişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma. Özetle ilgi; bir faaliyet, görev ya da bir nesneye karşı duyulan sevmeye ya da sevmeme durumudur. Yetenekler; bir mesleki etkinlikte sağlanan başarı düzeyi, ilgiler ise o faaliyetlerden zevk alma düzeyiyle ilişkilidir. İlgilerin oluşumunun içsel dinamikler kadar aile yapısı, sosyal sınıf, kültür ve çevre gibi faktörlerden etkilendiği söylenebilir.

İlgi konusunda çalışan ilk kuramcılardan biri olan Super'e göre bireylerin meslek ilgilerini tanımanın dört temel yöntemi vardır:

- 1. İfade Edilen ilgiler:** Bireyin sözcükleriyle ifade ettiği ya da iddia ettiği ilgiler
- 2. Gözlenen ilgiler:** Bireyin davranışlarına ya da yaptığı faaliyetlere bakarak anlaşılacak ilgiler.
- 3. Envanterle Ölçülen ilgiler:** Bireyin hangi faaliyetlerden hoşlanıp hangilerinden hoşlanmadı-

ğını anlamak için bir dizi maddeden oluşan envanterle ölçülen ilgilerdir.

4. Testlerden ölçülen ilgiler: Yetenek testlerinden elde edilen sonuçlara bakarak belirlenen ilgiler.

Kuzgun tarafından 1989 yılında geliştirilen Kendini Değerlendirme Envantiri (KDE), lise öğrencilerine meslek seçiminde yol göstermek üzere, öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarında yardımcı olmak amacıyla algılanan yetenek, ilgiler ve mesleki değerler temel boyutlarındaki özelliklerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. Bu envanterde yer alan ilgilere baktığımızda şunları görebiliriz:

Temel Bilim ilgisi; Fizik, Kimya, Biyoloji gibi bilimlerin konularını oluşturan doğal olayları incelemek, Matematik konuları ile uğraşmak gibi davranışlarda kendini gösteren bir ilgi alanıdır.

Sosyal Bilim ilgisi; Sosyoloji, psikoloji, coğrafya, tarih, arkeoloji, felsefe gibi bilimlerin konularına ilgi duyma.

Canlı Varlık ilgisi; Eti yenen hayvanları veya tahıl, sebze ve meyve gibi bitkileri üretme ve hoşlanma.

Mekanik ilgisi; Çeşitli alet ve makineler yapma, işletme ve onarma.

İkna ilgisi; Duygu ve düşüncelerini başkalarına benimsetme, belli bir amacı gerçekleştirmek için başkalarını etkileme.

Ticaret ilgisi; Alım satım işleriyle uğraşma, ticaret yoluyla kar elde etme, bir mali müşteriye tanıtma ve satma gibi faaliyetlerde bulunma.

İş Ayrıntıları ilgisi; Ayrıntılar üzerinde çalışma, her işi günü gününe yapma, bir yazıyı ya da hesabı inceden inceye kontrol etme, yazıları düzenli bir biçimde dosyalama

Edebiyat ilgisi; Her türlü edebi eseri okuma, inceleme, eleştirme ve edebi eserler yazma.

Güzel Sanatlar ilgisi; Resim, heykel gibi plastik sanatlar ve el sanatları ile ilgili eserleri inceleme veya bu tür eserler ortaya koyma.

Müzik ilgisi; Müzik dinleme, müzik aleti çalma, beste yapma.

Sosyal Yardım ilgisi; İnsanlara yardım etme, sorunlu insanları iyileştirme, besleme, geliştirme şeklinde sıralanabilir.

*****DEĞERLER:** Değer; Ulaşmayı istediğimiz hedeflere ve ideallere atfettiğimiz önemdir. İhtiyaçlar tüm insanlarda ve hayvanlarda görülmesine rağmen değerler sadece insana özgü öğrenebilen ve

kuşaktan kuşağa aktarılabilen bir olgudur. **Mesleki değer;** bir mesleğe girme sonucunda o mesleğin getirilerinden elde edilen doyumdur. Bir mesleğin en cazip yanı birey için o meslekten elde edilen yüksek kazanç, bir başkası için güvence, başka biri için mesleğin sahip olunan yeteneği kullanmaya olanak tanınması diğer bir başkası için mesleğin toplumsal saygınlığı olabilir.

Türkiye’ de yapılan çalışmalardan biri Kuzgun tarafından 1988 yılında gerçekleştirilmiştir ve toplam 9 meslek değeri belirlenmiştir. Bu değerler şunlardır:

1. Yeteneği kullanma
2. Yaratıcılık
3. Yarışma
4. İş birliği
5. Değişiklik
6. Düzenli yaşam
7. Liderlik
8. Kazanç
9. Ün sahibi olma.

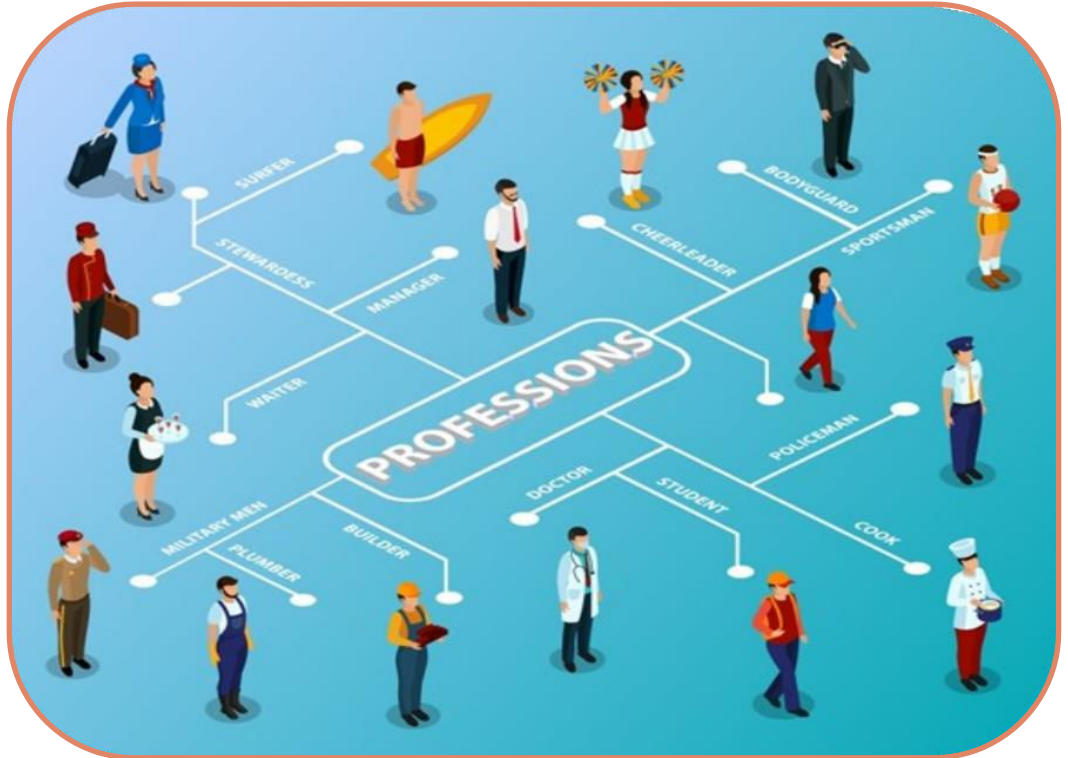
2. BASAMAK: MESLEKLERİN İNCELENMESİ

Meslekler Hakkında Bilgi Toplanırken Şu Özelliklere Dikkat Edilmelidir:

- Mesleğin özellikleri
 - Unvan ve niteliği
 - Gerekli eğitim düzeyi
 - Mesleğe giriş koşulları
 - Gereksinim duyulan eleman sayısı
 - Girişteki sınırlamalar
 - Mesleğin sürekliliği
 - Meslekte ilerleme koşulları vs. dikkatli bir şekilde araştırılmalıdır.
- İstenen mesleğin özellikleri, olanakları, avantajları, dezavantajları, gereken nitelikler, başarı koşulları, maaş düzeyi vb. konularla ilgili bilgiler toplanmalıdır.

Mesleki Bilgilendirmede Hangi Araçlardan Yararlanabiliriz?

- Mesleklerle ilgili basılı malzemelerin toplanması (kitap, broşür, afiş vs.)
- İş yerlerine yönelik incelemeler yapma
- Meslek elemanları ile görüşme ya da konferanslar
- İş tecrübesi olan kişilerden yararlanma
- Öğrencileri gruplar halinde meslekleri incelemeye yönlendirme
- Seminerler
- İş kurumu gibi kuruluşların mesleki rehberlik merkezlerinden yararlanma
- Bilgisayar ve internet üzerinden meslekler hakkında bilgi toplama şeklinde araştırma yapılabilir.

3. BASAMAK: BİREYİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ İLE MESLEKLERİN GEREKTİRDİĞİ ÖZELLİKLER ARASINDA İLİŞKİ KURMA- KARAR VERME

Mesleki rehberlik hizmetlerinde son aşama ise bireyin kişisel özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında ilişki kurularak, bireylerin uygun mesleki kararlar vermelerine yardımcı olmaktır. Bu karar verme bireyin hak ve sorumlulukları dikkate alınarak, her zaman için bireye bırakılmalıdır.

Meslek seçimi ve gelişimi zaman içinde oluşan bir süreçtir. Bireyin değişen kişilik özellikleri ve mesleklerde meydana gelen değişimler, bireyle meslek arasında bağ kurmayı her zaman güçleştirmektedir. Bu nedenle özellikle eğitim öğretim kurumları içerisinde bir seçim yapma aşamasında ki bireyler için mesleki rehberlik hizmetleri aktif olarak uygulanmalıdır.